

Вътрешносистемни и външносистемни връзки на регионалните интеграционни обединения.

Даниела Трифонова

Internal and external relations in the system of regional integration associations: The report analyses the relations which are in and out of the regional integration associations. Researching interdependence of those relations and ranking with the use of the "concentric circles" theory of Jacques Delors. Connections created by the European Union are exemplified as the most successful model of regional integration.

Keys words: relations, regional integration associations, European Union, theory of "concentric circles"

ВЪВЕДЕНИЕ

Общественото развитие доведе до силното преплитане на международните и вътрешносистемните отношения между страните. В днешно време държавите са силно зависими от помощта и поддръжката на другите „играчи“ на международната сцена [3]. В световното икономическо пространство все по-често на преден план излизат регионалните интеграционни обединения [8]. Получени в резултат на „сближаване и взаимопреплитане на националните стопанства и съществуващи механизми на регулация на икономическите, социалните и политическите отношения между страните от конкретен регион“ [9].

Важно за бъдещото успешно развитие на регионалните интеграционни обединения е познването на следните шест етапа на интеграция[15]:

- Преференциални търговски съглашения – наблюдава се намаляване на търговските ограничения между страните-участници, а всяка от тях запазва индивидуалните ограничения спрямо вноса от трети страни.
- Зона за свободна търговия – на това стъпало ограниченията за търговия със стоки и услуги между членовете на обединението отпадат напълно. В търговията си с другите страни извън зоната, всяка отделна държава членка осъществява собствена политика.
- Митнически съюз – освен, че членовете премахват тарифните ограничения помежду си, изработват и единно митническо тарифиране на търговията с трети страни – нечленки на съюза.
- Общ пазар – притежава всички характеристика на митническия съюз, а като допълнение включва: свободно движение на производствени фактори, капитал, работна сила и информация между страните партньори.
- Монетарен съюз – единствената разлика с икономическия съюз е степента на хармонизация на макроикономическата политика. Този вид съюз изисква от държавите да я хармонизират с политиката, провеждана от националните органи.
- Икономически съюз-най – високата степен на интеграционно развитие. На този етап държавите губят свободата да определят своята макроикономическа политика. Това право се делегира на изградените наднационални органи за управление.

Пример за едно от най-успешните интеграционни обединения, достигнало най-високо равнище на развитие в света е Европейският съюз. Той обхваща 28 държави – членки, простира се на 4,3 млн. кв. км и има над половин милион граждани.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В интеграционното обединение, както и при всяко друго образование в световен мащаб основополагащи са международните отношения. Те представляват съвкупност от връзките, характеризиращи обема, начина и характера на взаимодействието на всички държави в сферата на търговията, научно – техническото, производственото и социално – културното сътрудничество[7]. Създадените от регионалното интеграционно обединение взаимоотношения могат условно да бъдат разглеждани чрез следните направления:

- ♦ Вътрешносистемни връзки – създадени между страните вътре в самото обединение;
- ♦ Външносистемни връзки – със страни или други обединения извън интеграционното обединение;

Вътрешносистемни връзки

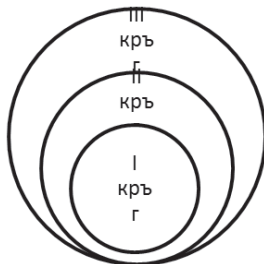
Те до голяма степен зависят от структурата на самото обединение, която се дели на :

Първо, моноцентрична структура – наличието на един център на икономическа сила; това е страна, която превъзхожда останалите страни от обединение; Характерно за нея е липсата на наднационални институции, тъй като те биха били само придатък към доминиращата страна [15]. Пример за такъв тип структура е Северноамериканската зона за свободна търговия (NAFTA) където САЩ е основният център на сила.

Второ, полицентрична структура – наличието на няколко силни страни с приблизително еднакъв потенциал. Тази структура е предпоставка за успешното създаване на наднационални органи на властта (без тях трудно ще бъде достигнато едно високо ниво на интеграция).

Такъв вид структура е характерна за Европейският съюз. По детайлно полицентричността може да бъде разгледана с помощта на теорията за „концентричните кръгове”. Погледната от друг ъгъл от вече бившият председател на Европейската комисия Жак Делор [13]. Основната концепция, която той разглежда е, че около консолидираното ядро се образуват различни зони на сътрудничество. Като интеграцията на страните и взаимосвързаността им намалява от центъра към периферията на кръга[4].

По горните разсъждения могат да бъдат приспособени с цел анализ на вътрешносистемните връзки в системата на регионалните интеграционни обединение (фиг. 1.).

Фиг. 1.

Вътрешносистемните връзки могат да бъдат обособени в различен порядък в зависимост от кръга, който заемат:

Първи порядък – тук можем да включим страните от I кръг от фиг. 1. и да ги охарактеризираме като държави от интеграционното ядро. Представители на този кръг за Европейският съюз са дванадесетте държави от подписаният през 1992г.

Маастрихтски договор. Допринесли за създаването на общността - исторически, икономически, политически и социално. Като водещите страни от тях са: Франция, Италия, Германия и Великобритания. Явяващи се „локомотив за интеграцията“, поели тежкото бреме на отговорността за развитието на процеса и съхраняване на обединението. Те притежават относително зряла пазарна икономика и развит промишлен потенциал [1].

Към този порядък може да причислим и държавите от II кръг, те не са от създателите на интеграционната групировка. Но тяхното развитие се доближава повече до страните от I кръг от колкото до тези от III. Това са в повечето случаи достатъчно развити страни, които са отговаряли на изискванията за присъединяването към обединението – присъствие на конкурентноспособна пазарна икономика и признаване на общите правила и стандарти на обединението. Пример за такава група държави са присъединилите се през 1995г. към Европейския съюз – Австрия, Швеция и Финландия. Встъпването им е било съпроводено със задължение за приемане на над 50% от правната система [4]; Те са членки на по-голямата част от съглашенията образувани от интеграционното обединение и не търпят никакви ограничения на вътрешносистемно ниво.

Включването на страни от II кръг служи за укрепването на икономическите позиции на съюза на международната сцена и в частност в международните икономически отношения. Политическата роля на съюза се засилва, в резултат на увеличилата се територия, на която ще се простира и броят на страните, които обединява [5].

Втори порядък – включва III-тия кръг, в който влизат новите страни – членки от последните разширявания на съюза. Те не са достигнали същото ниво на развитие като останалите държави от Първи порядък. Търпящи определени ограничения и борещи се за достигането на нивото на страните от първите два кръга.

В Европейският съюз това са държавите встъпили в обединението през последните 3 вълни: *Първата*, през 2004 г. – Естония, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Полша, Словакия, Словения, Унгария и Чехия. *Втората*, през 2007г. където се присъединяват само България и Румъния и Третата, през 2013 г. – с Хърватия.

В по голямата си степен това са малки страни, които разчитат до голяма степен на присъединяването си към дадено обединение, търсейки най-подходящото и най-равнопоставеното такова. Жизнено необходимо, за да се запази националното им стопанство, а не да бъдат сами във възникналата нестабилност в обкръжаващия свят и засилилите се глобализационни процеси [16]. С присъединяването си те се стремят към: създаване на нови работни места, вследствие на новите производства, които се позиционират на територията им; привличане на чуждестранни инвестиции, иновационни технологии; висококвалифицирани кадри; и най-вече за повишаване на равнището им на икономическо развитие [6].

По правило малките икономики са по отворени, заради производствената им функция, която е небалансирана. При тях е необходимо да следват по -категорично линията на външноикономическа ориентация в развитието си. Именно за това те са по зависими от вътрешнорегионалната търговия в сравнение със старите членки [2].

Вънносистемни връзки

Всяко интеграционно обединение се старее да провежда обща политика във вънносистемните си отношения. Благодарение на нея могат да бъдат регулирани икономическите връзки на страните от съюза с другите държави или група от тях. Като това важи особено за стратегическите интереси засягащи целият съюз.

Вънносистемните връзки също могат да бъдат обособени в няколко порядъка:

Първи: това са съседни страни, в по – голямата си степен част от региона. Те не са част от обединението в даденият момент, но имат реален шанс в един бъдещ такъв да се присъединят към интеграционната групировка.

За ЕС като пример могат да бъдат взети: Източното партньорство и Средиземноморският съюз.

Източното партньорство, чието начало е поставено през 2009г. и обхваща 6 страни: Молдова, Беларус, Украйна, Армения, Грузия и Азербайджан. С по голямата част от тези страни ЕС има добри отношения, единствено затруднение среща с връзките си с Беларус.

Средиземноморският съюз – датира от 1995г. в началото като организация – Барселонски процес. През 2008г прераства в Барселонски процес: Съюз за Средиземноморието. Страните членки на съюза са: Египет, Алжир, Израел, Ливан, Йордания, Мароко, Палестина, Тунис, Турция, Сирия и др. При това сътрудничество се наблюдават трудности от гледна точка на съществуващите проблеми в самият регион.

Целта на добрите съседски отношения е осигуряването на стабилност в региона, развитие на взаимноизгодни връзки и придобиване на по голямо влияние в даден регион.

Втори: по далечни страни – с които имат обща история, като пример може да бъдат дадени отношенията между бивши колонии. Някои от членките на ЕС продължават да поддържат връзки с бившите си колонии в Азия, Африка и Южна Америка.

Други причини за тесните взаимоотношения между държавите могат да са: общите им политически виждания, равнището на икономическо развитие, пазарното им развитие, социално – културната структура и др.

Като най-важно значение във външносистемните връзки от **първи и втори** порядък играят страните - лидери. Притежаващи важни за световната икономика ресурси като: богатата селскостопанска продукция, минерални ресурси, евтини интелектуални или трудови ресурси [14]. За да се справи със световната многополярност, всяко интеграционно обединение, е необходимо да поддържа тесни връзки с водещите и набиращите сила държави [11]. Те най-бързо осъзнават промените, съдействат им и използвайки голямото си влияние над останалите държави ги подтикваат да ги следват.

За ЕС, страните лидери, с които се стреми да поддържа близки отношения са: САЩ, Русия, Китай и Индия. Те са страни с изявена икономика, политическа и военна сила, които могат самостоятелно да влияят на цялата икономика и геополитика в световен мащаб. Тези четири държави имат богато историческо минало първите две винаги са били лидери, до като последните - набират сила в последните няколко години.

Трети: с други интеграционни обединения – които освен поддръжници на самата програма за регионална интеграция, могат да бъдат и едни от най-важните икономически партньори за обединението. В бъдеще тези отношения могат да се задълбочат и да преминат през различни форми. От обикновените съглашения за икономическо и политическо сътрудничество до една от формите на интеграция – свободната зона за търговия [10].

Като връзките обединение – обединение носят и на двете страни оптимална изгода, тъй като обхваща и влиянието е много по голямо, в сравнение отношенията само с една страна.

Пример за партньорство от този вид е това между ЕС и МЕРКОСУР. От 1999г. взаимоотношенията между тях са на основата на Междурегионалното рамково споразумение за сътрудничество. От 2000г. до сега се водят преговори за създаването на обща зона за свободна търговия. И за двата блока това партньорство се води от стратегическите им възгледи – както от политическа, така и от икономическа гледна точка [12].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Вътрешносистемните и външносистемните връзки играят важна роля както за всяка една страна-членка, така и в цялостност за интеграционното обединение. Те условно могат да бъдат степенувани по важност, но не могат да бъдат разделени, защото са взаимноsvързани и взаимодопълващи се.

ЛИТЕРАТУРА

- [1]. Буторина. О. Европейская интеграция, Издательский Дом «Деловая литература», М., 2011, С. 52
- [2]. Воронина, Л. А. Экономическая интеграция регионов в мировое хозяйство, Финансы и кредит, 2007, С. 16
- [3]. Воскресенский, А. Д. ВОСТОК/ ЗАПАД. Региональные проблемы международных отношений, РОССПЭН, 2002, С. 86
- [4]. Гладенко А.Н. Реализация концепций межгосударственной интеграции на примере государств Европы, Альманах международного права, выпуск 2, Феникс, Одесса, 2010, С. 156 - 172
- [5]. Глазьев, С. Ю., Чушкин, В. И., Ткачук, С. П. Европейский союз и Евразийское экономическое сообщество: сходство и различие процессов интеграционного строительства, «ВИКОР МЕДИА», М., 2013, С. 94-95
- [6]. Евразийская Экономическая Комиссия, Анализ стратегий интеграционного сотрудничества (моделей реализации интеграционного потенциала) наиболее известных интеграционных объединений мира, Москва, 2014, С. 7
- [7]. Эмирр– Ильясова, Э. И. Регулирование внешнеэкономических связей Азербайджанской республики в условиях интеграции в МЭ, Монография, Баку, 2006, С.11
- [8]. Маринов, В., Савов, М., Маринов, М., Славова, М., Хаджиниколов, Д., Кръстев, С. Европейска икономическа интеграция, Трето издание, УНСС, София, С. 16
- [9]. Никифоров П., Чемисова Н. Социально-экономическая сущность международной региональной интеграции и методологические основы интеграционной стратегии Украины, журнал Экономическая теория., 2006, с. 76 -78
- [10]. Ожигина, В.В. Международное межрегиональное сотрудничество как форма экономической интеграции в условиях глобализации мировой экономики: возможности для республики Беларусь, БГУ, 2009,С. 92-94
- [11]. Ренар. Т. Внешняя политика ЕС: от диалога о стратегическом партнерстве к реальному стратегическому партнерству, Вестник Международных организаций, 2011, N4, С. 93
- [12]. Ромейко, О.Р. Проблемы и перспективы сотрудничество между ЕС и Меркосу, Сборник научных статей студентов, магистрантов, аспирантов: в 2-х т. Т.2, „Четыре четверти”, Минск, 2011, С. 137-138
- [13]. Сливой А. И. История европейской интеграции, Москва, 1999, С. 21
- [14]. Чечурина, М. Н. Международная интеграция и международные организации, изд-во МГТУ, Мурманск, 2012, С. 62 – 144
- [15]. Balassa, V. Economic Integration, The new Palgrave dictionary of economics, I.,1987
- [16]. Javier, R. A. P. Aspectos teoricos de la economia regional, internacional y mundial, Diciones Universidad deportiva del sur, p. 16

За контакти:

Докторант Даниела Трифонова, Катедра „Международни икономически отношения”, СА „Д. А. Ценов” – Свищов, e-mail: dtrifonova@uni-svishtov.bg